

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

אזרחות

דת, חברה ומדינה בישראל
החברה הערבית והדרוזית בישראל

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים, יש לענות על שמונה שאלות לבחירתכם.
לכל שאלה – $12\frac{1}{2}$ נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

בשאלון זה שני פרקים ובהם 20 שאלות. יש לענות סך הכול על שמונה שאלות לבחירתכם (לכל שאלה – $12\frac{1}{2}$ נקודות).

פרק ראשון – דת, חברה ומדינה בישראל

קראו את הקטע שלפניכם ועיינו בתרשים שאחריו.

אחיי החרדים, אנחנו חיים בגן עדן

לקראת יום העצמאות התפרסם סקר וממנו עולה כי רוב החרדים אומרים שהם מרגישים "ישראלים אמיתיים". לא הופתעתי מתוצאות הסקר. כבר שנים אני טוען שיש לנו, לחרדים, הרגשת שייכות עמוקה לארץ הקודש ושייכות איתנה למדינה. הסיבות לכך רבות ומגוונות, והעיקרית היא היותנו כאן הרבה לפני הקמת המדינה. כבר בתקופת "היישוב הישן" חיו בארץ ספרדים, חסידים, תימנים ועוד. להבדיל מן העולים בעליות הציוניות הראשונות, שעלו לארץ כדי לעבד את האדמה ולשכון בה, עוד קודם לכן הגיעו לכאן חרדים שביקשו לחיות בארץ הקודש וללכת בדרכי אבות. רבים מהם חשקו לקיים את המצוות שאי אפשר לקיים בחוץ לארץ ולהתפלל בארץ לבניית בית המקדש.

בשואה ניסו להשמיד את העם היהודי, וארץ־ישראל הייתה מקלט לכל הניצולים. מדינת ישראל כשהוקמה הייתה למשענתם של שרידים ופליטים אשר אחרי שנות גלות ורדיפות מצאו בה את ביתם. רבים וטובים מסרו את נפשם על הקמתה וחללים רבים נפלו על הגנתה. למרות המלחמות והדם שנשפך, קם העם היהודי על אדמתו בארץ־ישראל, מתוך אמונה עמוקה בצור ישראל וגואלו, והשיג תוצאות מרשימות.

במדינת ישראל ובתמיכתה הגיע עולם התורה לשיאים, והחינוך החרדי משגשג ופורח. כמעט בכל האזורים בארץ המדינה נותנת שירותי דת כמו מקוואות ובתי כנסת, ומפעילה מוסדות תורניים. תלמידי חכמים מכל העדות מתחנכים במוסדות האלה על אדמת הקודש - בנים ובנות שומרי מצוות ואוהבי אלוהים.

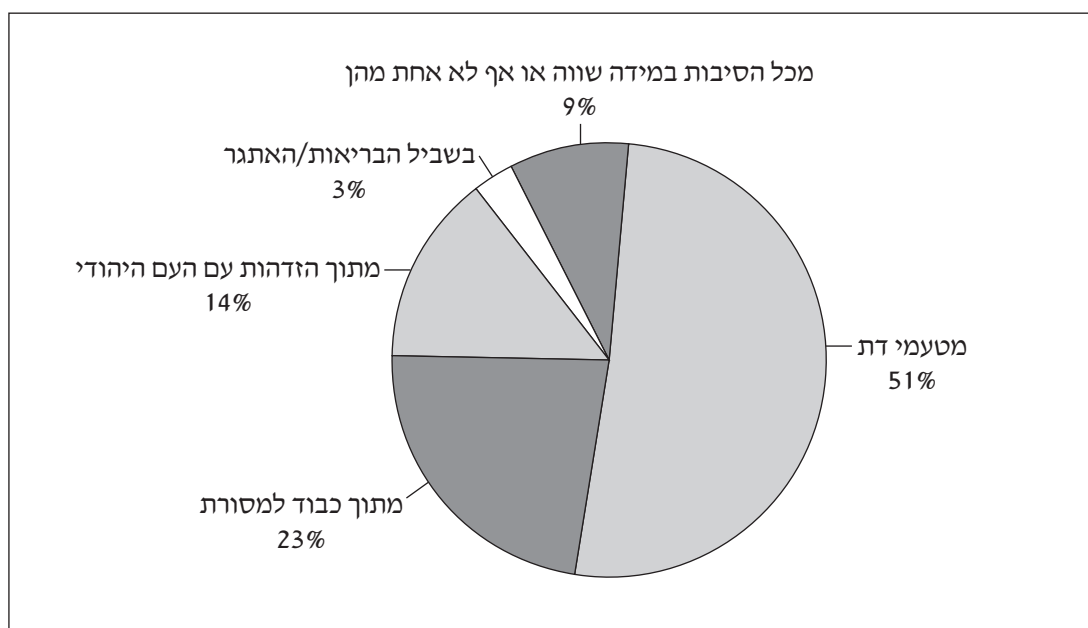
ראו את כל מה שמסביבכם - ודאי, ללא ברכת שמיים, תפילות הצדיקים והנחיות החכמים לא היינו מצליחים. מצער כי קמו בקרבנו קבוצות ששוללות כל קשר למדינה ולא רואות את תמיכתה ואת פעולותיה בתחום הביטחון החברתי, בהקמת מערך בריאות למופת ובהובלת מערכת ביטחון מפוארת. כפירה במעשה המדינה כמוה ככפירה בתורתו של הקדוש ברוך הוא.

אם כך, מדוע שלא לחגוג את חג העצמאות באולם ענק ובו במות בידור וזיקוקין? כי הרושם של טקסים רועשים ושלל אורות פג מייד. ההודיה וההכרה בחוג המשפחה, בעשיית פעולות החזרות ונשנות אלפי שנים, נחקקות בנפש ובכוחן לשמר את ההכרה ואת ההודיה ולהעצים את התקווה להמשך עצמאותנו. לכן נחגוג בתוך הבית פנימה ונודה לבורא עולם בדרכנו, דרכו של העולם החרדי, על הטוב שלו זכינו.

נוכח הקושי הגדול הכרוך בחיים במדינה שאינה מתנהלת על פי ההלכה היהודית, יש לזכור כי רוב רובו של העם היהודי היושב בציון מאמין בבורא עולם, ורבים מאוד שומרים את חגי ישראל ואת מנהגי היהדות בצורה כלשהי. רוב העם ממתיך לחיבוק מאיתנו. מבחינתו החיבוק הגדול ביותר שלנו הוא הכרה בטובה של מדינת ישראל.

(מעובד על פי ד' זילברשלג, "אנו חיים בגן עדן". כיכר השבת, 29/04/20)

תרשים: מדוע אתה צם ביום כיפור?

(הנתונים על פי סקר מכון המחקר גיאוקרטוגרפיה שנערך עבור ארגון "בינה". בתוך: ק' נחשוני, "סקר: 73% מהציבור יצומו ביום כיפור".

אתר ynet, 10/09/13)

1. בזמן הקמת מדינת ישראל היו חוגים חרדיים שהתייחסו בחיוב לרעיון המדינה היהודית. על פי מה שלמדתם, הציגו שתי סיבות ליחס זה בתקופת קום המדינה.
הסבירו כיצד אחת הסיבות שהצגתם באה לידי ביטוי בקטע.
2. הציגו אחד מן הזרמים בחברה החרדית: העדה החרדית או נטורי קרתא. הסבירו כיצד מאפיין אחד של הזרם שבחרתם בא לידי ביטוי בקטע.
3. הציגו את הדגם הישראלי ליחסי דת ומדינה. הסבירו כיצד דגם זה בא לידי ביטוי בקטע.
4. על פי מה שלמדתם, הציגו שני מאפיינים של החברה המסורתית. הסבירו כיצד מאפיין אחד בא לידי ביטוי בתרשים.
5. על פי מה שלמדתם, הציגו שתי דרכים שבהן זוגות בישראל בוחרים להינשא שלא באמצעות הרבנות הראשית.

6. סוגיית **החקיקה הדתית** מעוררת מחלוקת בחברה הישראלית. יש התומכים בחקיקה זו ויש המתנגדים לה. הביעו את עמדתכם בסוגיה זו.
בכתיבתכם הקפידו על הרכיבים האלה:
– **טענה** – הצגת עמדתכם באופן ברור.
– **הנמקה** – הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבססו את טענתכם על מושגים ועל ידע מתחום יחידות ההגבר במקצוע האזרחות.
7. הציגו שתי הצעות מתוך האמנה שגיבשו פרופסור רות גבזון והרב יעקב מדין בנוגע לדמותה של **השבת** במדינת ישראל.
8. הציגו שני הבדלים בין **הרפורמים** לבין **הקונסרבטיבים**.
9. על פי מה שלמדתם, הציגו שתי סיבות להצלחה של **מפלגת ש"ס**.
10. הציגו את **הזרם החרדי לאומי**.

פרק שני – החברה הערבית והדרוזית בישראל

קראו את הקטע שלפניכם ועיינו בתרשים שאחריו.

מוחמד בן זאיד וערביי ישראל

להסכם השלום בין ישראל ובין איחוד האמירויות צפויה להיות השפעה מרחיקת לכת על תחומים רבים ומגוונים, ובהם יחסיהם של ערביי ישראל עם המדינה ושילובם בשוק התעסוקה.

כבר שנים רבות מתקיים שיח מורכב בין ערביי ישראל ובין מדינת ישראל. למעט קיצוניים בשני הצדדים, כבר התגבשה במהלך הזמן ההבנה כי שתי האוכלוסיות, זו היהודית וזו הערבית, נועדו לחיות זו בצד זו והן ימשיכו לחיות ביחד על אף האתגרים הרבים והמורכבים. עם זאת נראה שערביי ישראל היססו ונמנעו מהשתלבות מלאה ועמוקה בחברה הישראלית ובשוק העבודה הישראלי, והכלכלה הערבית-ישראלית מתנהלת זה זמן רב כמו כלכלה בתוך כלכלה.

על פי מחקרים, בעשור האחרון רואים מגמה חדשה בקרב ערביי ישראל - הם מעוניינים להשתלב בחברה הישראלית. אולם יש נציגים פוליטיים של הציבור הערבי בישראל שנשמעים אחרת. הם עדיין מחזיקים בתפיסת עולם ולפיה האזרח הערבי-ישראלי מוטred בראש ובראשונה מהמתרחש אצל אֶחיו בגדה וברצועת עזה. לדעתם, אין סיבה להידוק היחסים עם ישראל הריבונית, למרות הרווחה שיכולה לצמוח מכך עבורם ובעבור הציבור שהם מייצגים. לטעמי זוהי תפיסה מוטעית - לפי המחקרים רוב ערביי ישראל מוטredים מסוגיות הנוגעות לחיי היומיום שלהם: בריאות, חינוך, תשתיות ותעסוקה יותר משהם מוטredים מסוגיות פוליטיות אזוריות.

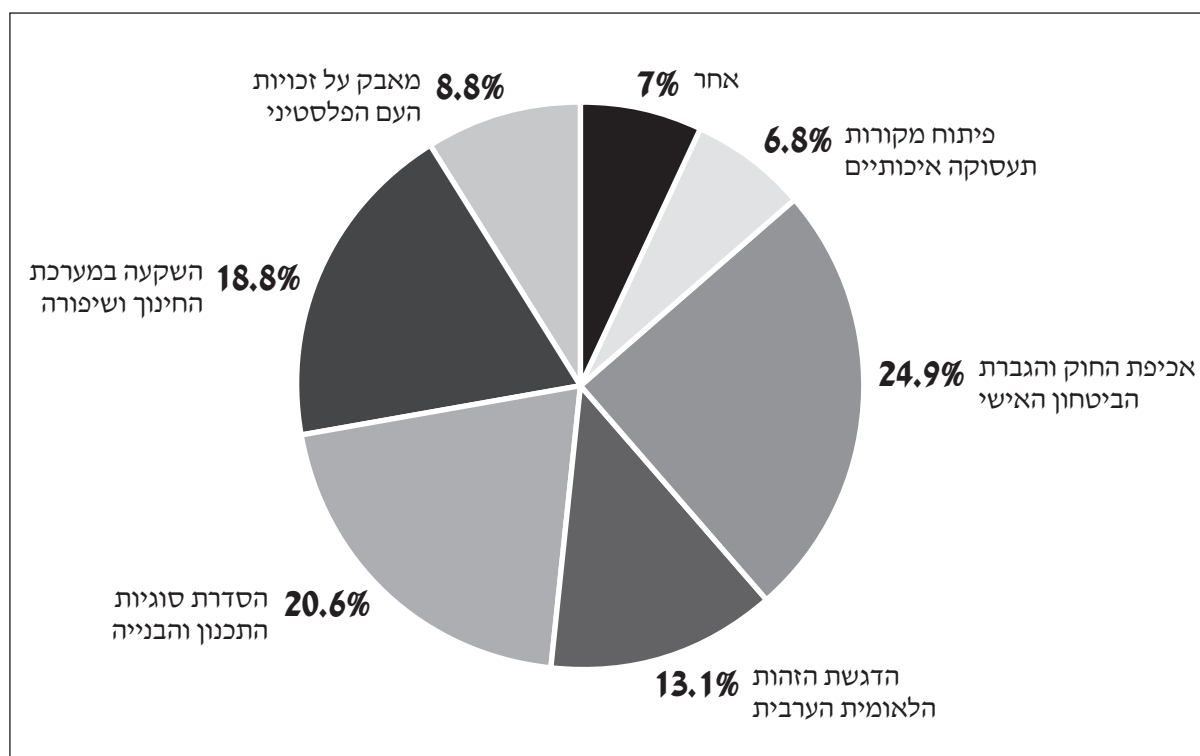
והינה פרץ לחיינו מוחמד בן זאיד, יורש העצר של אבו דאבי בירת איחוד האמירויות הערביות. את שמו הכירו עד לא מזמן רק מעטים בישראל ועכשיו כולם מייחלים לביקורו בירושלים. בן זאיד מראה לכולנו שאפשר גם אחרת. באומץ לב ובמנהיגות שמזכירה את הנשיא המצרי המנוח אנוואר אל-סאדאת, אומר בן זאיד בפשטות את מה שרבים בעולם הערבי חושבים כבר שנים רבות: נהרות הדם שנשפכו, מיליארדי הדולרים ששולמו והזמן הרב שעבר, כל אלה לא קידמו את הסוגיה הפלסטינית במאומה, אולי אפילו להפך. אני חושב שמוטב לנקוט גישה מעשית, ועל אף הגישה הבסיסית שלא השתנתה בנוגע לסכסוך הישראלי-פלסטיני, אין סיבה שלא לקדם בגלוי את הידוק היחסים עם ישראל ולהרוויח מכך. להרוויח בגדול.

זהו גם הזמן להידוק היחסים עם ערביי ישראל המעוניינים בכך. אני פוגש עשרות רבות של צעירים וצעירות מן החברה הערבית, ושומע מהם שהם רוצים לצאת מן המסלול המייעד אותם למקצועות שהשכר בהם נמוך יחסית כמו חקלאות, בניין, סיעוד ועוד. כל אזרח חמישי בישראל הוא ערבי, אך שיעורם של ערביי ישראל במקצועות שבתחתית קשת המיומנויות עדיין גדול מדי ביחס לשיעורם באוכלוסייה. צעירי וצעירות החברה הערבית בישראל חולמים על השתלבות בתחומי ההנדסה, ההייטק, המחקר, השירות הציבורי ועוד. גם ממשלות ישראל מבינות כבר שנים כי השתלבות של ערביי ישראל בכלכלה ובחברה היא ברכה והיא תזניק את המשק ותפתח אותו לעולמות חדשים.

לדעתי, יש כאן הזדמנות לשינוי עבור הציבור הערבי בישראל. בייחוד בתקופה זו, שבה ערביי ישראל נפגעו קשות בגלל הקורונה, הגיע הזמן להתנער מתפיסות ישנות. זה הזמן לעשות "מעשה מוחמד בן זאיד" ולהבין שאפשר גם אחרת. זה הזמן להפגין אומץ לב אזרחי ולהקשיב לרחשי ליבו של הציבור הערבי, כי בעולם שבו אין גמישות מחשבתית - כולנו מפסידים.

(מעובד על פי ע' חורש, "ערביי ישראל צריכים לקחת דוגמה ממוחמד בן זאיד". כלכליסט, 31/08/20)

תרשים: אזרחי ישראל הערבים, מהו הנושא החשוב ביותר בעבורכם?

(הנתונים על פי סקר שערכה חברת דירקט פולס. מקור ראשון, 20/02/20)

11. כותב המאמר מדגיש את החשיבות של השתלבות ערביי ישראל בחברה הישראלית ובתעסוקה בישראל.
על פי הקטע, הציגו והסבירו הבדל אחד בתחום התעסוקה בין האוכלוסייה הערבית ובין האוכלוסייה היהודית בישראל.
הציגו הבדל נוסף על פי מה שלמדתם.
12. הציגו את מעגל השייכות החיצוני של האוכלוסייה הערבית בישראל: **אזרחי מדינת ישראל**. הסבירו כיצד מעגל שייכות זה בא לידי ביטוי בתרשים.
13. על פי מה שלמדתם, הציגו שתי פעולות שממשלת ישראל נוקטת לעידוד התעסוקה בקרב האוכלוסייה הערבית.
14. הציגו שני שינויים חברתיים בחברה הערבית בישראל שחזקו את המעמד של **הנשים הערביות**.
הסבירו בנוגע לאחד מן השינויים את ההשפעה שלו על השתלבות של נשים ערביות בתעסוקה.
15. על פי מה שלמדתם, הציגו שני גורמים לפער בהוצאה הציבורית ללימודים של תלמיד ערבי ובין ההוצאה הציבורית ללימודים של תלמיד יהודי.

16. שיעור קטן מערביי ישראל בוחרים להתנדב בשירות אזרחי.
- יש התומכים בהתנדבות של ערביי ישראל בשירות אזרחי ויש המתנגדים לכך. הביעו את עמדתכם בעניין זה.
- בכתיבתכם הקפידו על הרכיבים האלה:
- **טענה** – הצגת עמדתכם באופן ברור.
 - **הנמקה** – הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבססו את עמדתכם על מושגים ועל ידע מתחום יחידות ההגבר במקצוע האזרחות.
17. הציגו שני סוגים של מפלגות המשתתפות בבחירות **המוניציפליות** ביישובים הערביים.
18. הציגו נימוק אחד **בעד** הקמת אוניברסיטה בישראל ששפת הלימוד בה ערבית ונימוק אחד **נגד** הקמתה.
19. הציגו נימוק אחד המסביר מדוע יש לראות בדרוזים בישראל **מיעוט נטמע** ונימוק אחד המסביר מדוע יש לראות בהם **מיעוט נבדל**.
20. הציגו את הגישה הליברלית־פרגמטית כלפי מיעוטים.

בהצלחה!